

Πολιτική και σάτιρα στη Βουλγαρία στο τέλος του αιώνα

Το εμβληματικό έργο του Αλέκο Κωνσταντίνοφ, *Μπαϊ Γκάνιος Απίστευτες αφηγήσεις για έναν σύγχρονο βούλγαρο*, Σόφια 1895, έχει διαβαστεί όσο ελάχιστα λογοτεχνικά έργα. Αδιάλειπτα παρόν στο βουλγαρικό δημόσιο χώρο, ανατυπώνεται και μεταφράζεται, αποτελεί αντικείμενο λογοτεχνικής κριτικής, διασκεύαζεται σε παιδικό και νεανικό ανάγνωσμα, διδάσκεται στην εκπαίδευση, εμπνέει γελοιογράφους και μεταγλωττίζεται στον κινηματογράφο και στο θέατρο.¹ Το «σατιρικό» αυτό έργο δεν διασκεδάζει μόνο, προκαλεί επίσης στους Βουλγάρους αντιφατικά συλλογικά αισθήματα, ντροπή και περηφάνια, εχθρότητα και συμπάθεια. Δεν είναι τυχαίο ότι σε περιόδους μεγάλων πολιτικών αλλαγών, όπως αυτή στην οποία γράφτηκε, ή το πέρασμα στην ψυχροπολεμική και στη μεταψυχροπολεμική περίοδο κι ακόμα στη διάρκεια των πρόσφατων συζητήσεων για την ένταξη της χώρας στην Ευρώπη, επικαιροποιούνται τόσο ο *Αλέκο*, που απεικονίζεται στο χαρτονόμισμα των 100 λέβα το 2003, όσο κι ο Μπαϊ Γκάνιος Μπαλκάνσκι (Баї Ганю Балкански), που γελοιογραφείται να ταξιδεύει εκ νέου στο *χώρο*-σημείο αναφοράς του.² Μ' άλλα λόγια, στο *σύντομο* 20^ο αλλά και στον

---

1. Βωβή ταινία μικρού και μεγάλου μήκους (1922 και 1991): http://en.wikipedia.org/wiki/Bay_Ganyo 18-11-2014. Θεατρική παράσταση της «κωμωδίας-σάτιρας Μπαϊ Γκάνιος» από το Σατιρικό Θέατρο Σόφιας στο Σατιρικό θέατρο Κύπρου, στα βουλγαρικά: *Ο Φιλελεύθερος* Λευκωσία 27-9-2012 «ο πιο δημοφιλής κωμικός λαϊκός ήρωας της Βουλγαρίας σύμβολο των αρνητικών στοιχείων του Βούλγαρου χωριάτη». V.A. Friedman, *Bai Ganyo Today: New approaches to a Bulgarian Classic*, *Balkanistica* 25, 1 Special Section on Bai Ganyo (The University of Mississippi 2012), 259 “a satirical account of the adventures and misadventures of a Bulgarian anti-hero in ‘Europe’ and in Bulgaria”.

2. Alina Curticeanu, *Bai Ganyo and Other Men’s Journeys to Europe: The Boundaries of Balkanism in Bulgarian EU-Accession Discourses*, *Perspectives* 16, 1(Πράγα 2008), 23-56, γελοιογραφίες Απριλίου 2004-Οκτωβρίου 2005 και <http://litenet.bg/publish29/katerina-pavlova/karikaturi.htm> 5-9-2015. Ο V.A. Friedman εκδ., *Aleko Konstantinov Bai Ganyo Incredible Tales of a Modern Bulgarian*, αγγλική μτφρ. V.A. Friedman κ.ά., Madison, Wis. 2003, σημ.3 θεωρεί τον όρο «bai» συντομυμένο βουλγαρικό τύπο του bae ή bayo < bate ή batko (=μεγαλύτερος αδελφός) ή τουρκικό δάνειο (bey =κυρ/ κύριος). Την πρώτη άποψη δέχεται ο Έλληνας μεταφραστής (βλ. εδώ σ.στ´)· η δεύτερη φαίνεται πιθανότερη, αν κρίνουμε από το οικείο/ λαϊκό ύφος που ανιχνεύεται σε προγενέστερο έργο του συγγραφέα μας (*To Chicago and Back*, N. Georgiev εισαγωγή, μτφρ. R. Sturm, Σόφια 2004 [1893], 42), και από αναφορές εκτός Βουλγαρίας: Ο μουσουλμάνος Zyko Kamberi (β´ μισό 18ου αι.) από την Κολόνα, περιοχή Κορυτσάς, λυρικός ποιητής ξεπεσμένος ευγενής επαρχιώτης [...] αποκαλείται «‘Bej Kolonje’ [...]», A. Pipa, *Albanian Literature Social Perspectives*, Μόναχο 1978, 102 και στη θεσσαλονικιώτικη εφημερίδα *Μακεδονία* 25-1 και 11-7-1928. Για την ορθογραφία του ονόματος του ήρωα: Светлозар Игов, Буквата “Ю”, “Баї Ганю” и Баї Ганю Загадъчната творба за проблеμαичния българин, Πλόβνιφ 2008 [1999], 193-6. Τη γραφή Μπαϊ τηρούμε μόνο όταν πρόκειται για τον τίτλο του έργου.